

УДК 343.131.2

ПРИНЦІП ЗМАГАЛЬНОСТІ ЗА ДІЮЧИМ КПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕЛЕКТРОННОГО ПРОЦЕСУ

Столітній А.В., к. ю. н.,

доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики

Інститут імені Володимира Стасіса Класичного приватного університету

Каланча І.Г., магістрант

Національна академія прокуратури України

У статті досліджено генезис принципу змагальності в кримінальному процесі України, розглянуто окремі актуальні питання процесуального статусу сторін кримінального провадження в умовах нового електронно-правового кримінального процесу, запропоновано вдосконалення використання Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Ключові слова: змагальність, адвокат, прокурор, генезис, сторона кримінального провадження, Єдиний реєстр досудових розслідувань, вдосконалення.

В статье исследован генезис принципа состязательности в уголовном процессе Украины, рассмотрены отдельные актуальные вопросы процессуального статуса сторон уголовного производства в свете нового электронно-правового уголовного процесса, предложено усовершенствование использования Единого реестра досудебных расследований.

Ключевые слова: состязательность, адвокат, прокурор, генезис, сторона уголовного производства, Единый реестр досудебных расследований, усовершенствование.

Stolitnii A.V., Kalancha I.H. THE PRINCIPLE OF ADVERSARIAL PROCEEDINGS ACCORDING TO OPERATIVE CPC OF UKRAINE IN TERMS OF THE ELECTRONIC PROCESS

The genesis of principle of adversarial in criminal proceedings of Ukraine, some topical issues in procedural status of parties in criminal procedure according to new e-criminal process have been studied in this article, also improving Unified State Register of pre-trial investigation have been offered.

Key words: adversarial, lawyer, prosecutor, genesis, parties in criminal proceedings, Unified State Register of pre-trial investigation, improvement.

Постановка проблеми. Змагальна форма кримінального процесу рекомендована юридичною наукою, як одна з найбільш ефективних форм захисту прав та інтересів людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки. Тому в науці кримінального процесу проблема змагальності є однією з найбільш обговорюваних.

Ступінь розробленості проблеми. Методологічні аспекти змагальності досліджували такі вчені, як Л.В. Головко, Ю.М. Грошевий, П.А. Лупинська, М.М. Михеєнко, І.Д. Перлов, М.М. Полянський, В.М. Савицький, О.В. Смирнов, М.С. Строгович, В.М. Тертишник, І.Я. Фойницький, С.Д. Шестакова та інші.

На сучасному етапі науковці розглядають змагальність, як метод, як принцип і як форму кримінального процесу. Багатьма авторами у структурі змагальності виділяються такі елементи:

1) наявність двох протилежних сторін – обвинувачення і захисту. Для повноцінного змагання необхідна присутність сторін у суді;

2) функціональна рівність сторін. Змагання буде справедливим тоді, коли протилежні сторони мають порівняно однакові «стартові» можливості для захисту своїх інтересів;

3) наявність незалежного від сторін суду, що керує процесом під час розгляду кримінальної справи і вирішує справу [16, с. 59].

Мета статті – провести аналіз генезису принципу змагальності кримінального процесу і проілюструвати його еволюцію від обмежень процесуальних прав сторони захисту до створення вітчизняного публічно-змагального кримінального процесу, що характеризується функціональною рівністю та процесуальною активністю сторін, закріпленим принципу змагальності на стадії досудового розслідування.

Виклад основного матеріалу. Реформування кримінальної юстиції в Україні внесло якісні зміни в характер здійснення кримінальної процесуальної діяльності. Відповідно до ст. 7 КПК України (далі – КПК) змагальність є принципом кримінального провадження. Аналіз положень КПК дає підстави зробити висновок, що формується вітчизняний публічно-змагальний кримінальний процес [16, с. 61]. Введено важливу новелу, що полягає у визначені поняття сторін кримінального провадження, чим законодавчо закріплено одну з ключових ознак принципу змагальності. Зокрема, зазначено, що сторони кримінального провадження – це: з боку обвинувачення –

слідчий, керівник органу досудового розслідування, прокурор, а також потерпілий, його представник і законний представник у випадках, визначених КПК; з боку захисту – підозрюваний, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники [2, с. 1]. З упровадженням Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЕРДР, Реєстр) та відмовою від інституту порушення кримінальної справи створено новий електронно-правовий кримінальний процес, що зумовлює певні особливості діяльності учасників кримінального провадження. Так, на сучасному етапі розвитку кримінального процесу в Україні актуальність питання процесуального статусу його учасників набуває нового змісту. Дослідження генезису принципу змагальності в кримінальному процесі України дозволить зрозуміти особливості його розвитку, сформувати нові пропозиції з урахуванням національного історичного досвіду.

За часів Київської Русі у судах панувало звичаєве право, де були елементи змагальності. Захисниками в судах виступали рідні й приятелі сторін, послухи – свідки порядного життя обвинувченого, і «видоки» – свідки вчиненого стороною, або спірного факту [11, с. 9]. Стороною обвинувачення були особи, яким злочином вчинена «образа». І.В. Петров, аналізуючи положення про судовий процес Русі на основі русько-візантійських договорів 911 і 944 рр., зазначає, що давньоруський процес спирається на цілу групу основоположних правових ідей, серед яких і здійснення «суду» на основі змагальності і відносної рівноправності сторін [13, с. 289].

Магдебурзьке право витіснило звичаєве право законом. На базі Литовського статуту 1529 р. в Україні зроблено першу спробу впорядкувати справу судового захисту, виділити адвокатську діяльність як професію [17, с. 32].

За часів Руської Правди до XVIII ст. процесу була властива чиста змагальність, за деякими винятками [11, с. 10]. При Петрі I в Російській імперії вперше був створений процесуальний кодекс. Указом 1723 року «О формі суда» проголошено слідчий процес, де залишено елементи змагальності, скасовано розшук, суддя перестає бути пасивним арбітром, а перед сторонами постає головна суть змагальності – обов'язок довести перед судом свою позицію [8, с. 843].

Подальше закріплення змагальність отримала в «Правах, по которым судится ма-

лороссийский народ» – проекту кодексу українського права, яким в 1743 р. завершилася його кодифікація. Він не був прийнятий царським урядом, але застосовувався на практиці [11, с. 10]. В ньому вже йдеться про таку сторону процесу, як «адвокат» або «повірений», яким названо того, хто в чужій справі за дорученням чиїмось, замість нього в суді «обстоюєт, отвечает и расправляется».

Перший кодифікований акт у кримінальному процесі – Статут кримінального судочинства, прийнятий в 1864 році, дав новий поштовх розвитку змагальності. Вводилась зміщана форма кримінального процесу з поділом його на дві стадії: досудову і судову. Послідовно впроваджувався принцип розподілу процесуальних функцій. Інститут прокуратури реорганізувався за французьким зразком і набув характеру органу карного переслідування і державного обвинувачення перед судом [12, с. 21–22].

Захист визнано необхідною умовою процесу й законодавчо закріплено представництво в суді інтересів підсудного: «подсудимый имеет право избирать защитников как из присяжных и частных поверенных, так и из других лиц, коим законом не воспрещено ходатайствовать по чужим делам» (ст. 565). Закладено основи компетентної й самокерованої організації адвокатів та відповідної професії, що мала два різновиди: присяжні повірені, які давали професійну присягу адвокатів, та приватні повірені, які займались індивідуальною адвокатською практикою [7, с. 14].

Членами комісії з підготовки проекту судових статутів ставилося питання про введення адвоката на стадії попереднього розслідування, але від цієї ідеї відмовилися. І ось як пояснює це М.Г. Коротких: «При предварительном следствии трудно поставить защитника в надлежащие границы, и нельзя не опасаться, что он сочтет своей обязанностью противодействовать собиранию обличительных документов и способствовать обвиняемому в скрытии преступления» [9, с. 150].

У радянський період історії кримінального процесу змагальність теоретично не відкидалася, але по суті її не було. Прокурор, як орган нагляду за законністю, мав набагато більше повноважень, ніж захисник, адже наглядав за законністю дій як захисника, так і суду. Більш того, на суд покладалася функція викриття обвинувченого. В.І. Ульянов (Ленін) заявляв, що «адвоката надо брати ежовими рукавицами, ставить в осадное положение, ибо эта интеллигентская сволочь часто паскудничает» [10, с. 1].

В кримінально-процесуальному праві 30–50-х років, в період сталінських ре-

пресій, спостерігалися істотні відступи від вимог законодавства, а подекуди самі законодавчі акти створювали умови для фактичного свавілля. Прокурор СРСР А.Я. Вишинський на відомих процесах 1937–1938 рр. бездоказово громив «ворогів народу», а суд йому в цьому сприяв, тоді як адвокати несміливо просили лише про поблажливість [14, с. 64].

У період підготовки Основ кримінального судочинства Союзу РСР та КПК 1960 р. розгорнулася дискусія про природу радянського кримінального процесу. М.А. Чельцов, С.А. Голунський та іх прихильники вважали змагальність, а також презумпцію невинності і ряд інших принципів процесу, хибними інститутами буржуазного права. Їм заперечували М.С. Строгович, В.І. Камінська та інші процесуалісти, які вважали, що буржуазні принципи права не слід відкидати, оскільки вони наповнилися «соціалістичним змістом». Перемогла перша точка зору: змагальність і презумпція невинності не були включені в загадні нормативні акти, прокурорський нагляд і раніше височів над судом і захистом, суд зберіг ряд повноважень обвинувального характеру [14, с. 65].

Лише наприкінці 80-х – початку 90-х років обвинуваченому було надано право користуватися допомогою захисника з моменту пред'явлення обвинувачення. Таке ж право вперше було надано і підозрюваному при затриманні або арешті (ч. 1 ст. 14) [6, с. 1]. Вільний доступ захисника до участі в попередньому розслідуванні, безумовно, означав посилення змагальності в кримінальному процесі.

Протягом історичного розвитку кримінальний процес у більшості характеризувався як змагальний, тож така його форма є оптимальною у вітчизняних умовах. У законодавстві України змагальність вперше нормативно закріплена у ст. 129 Конституції України, яка передбачає, що основними засадами судочинства, поряд з іншими, є рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом, а також змагальність сторін та свобода в наданні ними до суду своїх доказів, і у доведенні перед судом їх переконливості [1, с. 3].

У подальшому Кримінально-процесуальний кодекс України 1960 року було додовано ст. 16-1, яка встановила, що розгляд справ у судах відбувається на засадах змагальності [5, с. 2]. Норму було закріплено, проте її поширили лише на «розгляд справ у судах», зберігши водночас інститут повернення справи суддею прокурору для проведення додаткового розслідування, що не є притаманним змагальному процесу. На стадії досудового розслідування за КПК 1960 року однозначно домінувала сто-

она обвинувачення, тоді як сторона захисту була позбавлена правових механізмів щодо вирішального впливу на хід досудового розслідування.

З набранням чинності Кримінального процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 року кримінальне процесуальне законодавство України зазнало серйозного реформування. Згідно зі ст. 7 КПК «змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів, і у доведенні перед судом їх переконливості» є однією з основних зasad кримінального провадження [2, с. 1]. У ст. 22 розкрито такі елементи принципу змагальністі сторін: 1) наявність суду (слідчий суддя під час досудового розслідування та суддя (судді, присяжні) під час судового розгляду); 2) наявність сторони обвинувачення та сторони захисту; 3) наявність та чітке відокремлення функцій державного обвинувачення, захисту та судового розгляду; 4) наділення сторін обвинувачення та захисту рівними процесуальними правами. Елементний обсяг засади змагальністі за чинним КПК відповідає загально-прийнятим теоретичним поглядам, однак її формальне закріплення ще не означає, що провадження справді є таким. У даному випадку визначальним є реальний обсяг повноважень, що наданий кожній із сторін.

Запровадження нових інститутів спричинило виникнення нових учасників кримінального провадження і перегруповання «старих» суб'єктів. З'явилося законодавчо закріплене поняття сторін кримінального процесу, чітко розмежовано сторону захисту та сторону обвинувачення, що, безпідзаперечно, є позитивним нововведенням.

У ст. 45 КПК закріплено, що захисником у кримінальному провадженні може бути лише адвокат, відомості про якого внесені до Єдиного реєстру адвокатів України (далі – ЄРАУ) та стосовно якого у ЄРАУ відсутні відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю [2, с. 2]. Зазначена норма припинила тривалу дискусію вітчизняних процесуалістів щодо визначення кола осіб, що можуть бути захисниками у кримінальному провадженні, адже певний період як захисників допускали виключно адвокатів, в інший час – фахівців у галузі права, а в окремих випадках – близьких родичів обвинуваченого, підсудного, засудженого та виправданого. Вказана новела сприяє залученню до кримінального провадження виключно професійних адвокатів, що є позитивним як для суб'єкта захисту, так і для сторони обвинувачення. Відтак підозрюваний, обвинувачений може сподіватися на професійний захист його прав та ефективне використання наданих законодавцем повноважень, а

слідчий, прокурор – розраховувати на фаховий «процесуальний діалог». Таким чином, у кримінальному провадженні захист здійснює спеціальний суб'єкт кримінального провадження – адвокат, тобто особа, яка здала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування, склала присягу, отримала свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю та внесена до ЄРАУ, в порядку ст. ст. 8–12, 17 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [3, с. 1].

На стороні обвинувачення спеціальним суб'єктом кримінального провадження є прокурор, саме він повідомляє особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, звертається з обвинувальним актом та підтримує державне обвинувачення у суді. Слідчий та керівник органу досудового розслідування в силу особливого процесуального статусу також є спеціальними суб'єктами, однак їх процесуальна активність обмежена стадією досудового розслідування. Так, наприклад, у передбачених КПК випадках, повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення за погодженням із прокурором може здійснювати слідчий. У виняткових випадках обвинувачення може підтримувати потерпілий його представником, однак це радше виключення, ніж правило, що також підтверджує винятковість прокурора як спеціального суб'єкта.

Наведене ілюструє, що кримінальне процесуальне законодавство будється за принципом спеціальних суб'єктів, якими є прокурор, слідчий, захисник (адвокат). Розглядаючи зазначене через призму принципу змагальності, елементом якого є функціональна рівність сторін, вважаємо, що вказані суб'єкти повинні бути наділені правами й нести обов'язки, які відповідають їх процесуальному становищу, в даному випадку адвокат та прокурор, як конкуруючі сторони, повинні мати порівняно однакові «стартові» можливості для виконання покладених на них завдань. Слід зауважити, що під рівністю сторін маються на увазі однаковий доступ до матеріалів провадження, рівні можливості збору та подання до суду доказів, дієвий механізм оскарження дій протилежної сторони, тощо – одна сторона не повинна мати привileйованого положення порівняно з іншою.

Аналіз генезису принципу змагальності кримінального процесу ілюструє його еволюцію від обмежень процесуальних прав сторони захисту до створення вітчизняного публічно-змагального кримінального процесу, що характеризується функціональною рівністю та процесуальною активністю сторін, закріпленим принципу змагальності на стадії досудового розслідування. У

порівнянні з КПК 1960 р. чинним Кодексом процесуальні можливості захисника значно розширені: надано право збирати та подавати докази, отримувати висновки експертів, опитувати учасників кримінального провадження й інших осіб, заявляти клопотання про проведення слідчих (розшукувих) дій тощо.

Разом з тим, із впровадженням електронно-правового кримінального процесу, кримінальний процесуальний закон передбачив обов'язковість внесення процесуальних рішень до Єдиного реєстру досудових розслідувань, а окремі з них, такі як початок досудового розслідування, є процесуально прийнятими лише з моменту внесення відповідних даних до Реєстру, однак, захисник (адвокат) жодним чином не залучений до нової електронної системи, а відтак, принцип змагальності з точки зору ЄРДР не враховано. Така ситуація зумовлена або сприйняттям Реєстру як інструменту обліку (за аналогом ДІТ МВС України), що, на нашу думку, є неправильним, або спробою приховання від сторони захисту недоліків досудового розслідування.

Впровадження Реєстру стало концептуально новим підходом до здійснення кримінального переслідування. На даний час КПК та ЄРДР фактично ототожнюються, відбулося «зрошення» кримінального процесу та електронної машини. Інформація, що вноситься до Реєстру, утворює своєрідне електронне провадження, фактично – процесуальний документ. У свою чергу, сторона захисту наділена безперечним правом одержувати копії процесуальних документів та письмових повідомлень, а також ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому статтею 221 КПК. Відмова у наданні для ознайомлення загальнодоступного документа, оригінал якого знаходитьться в матеріалах досудового розслідування, не допускається [2, с. 8]. Проте, отримання стороною захисту даних ЄРДР законодавчо не врегульовано. Згідно з ч. 6 ст. 9 КПК, коли положення Кодексу не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені частиною першою статті 7, в даному випадку принцип змагальності, що передбачає рівні права сторін на реалізацію процесуальних прав, передбачених КПК [2, с. 1]. Отже, відомості з Реєстру щодо конкретного кримінального провадження є частиною матеріалів досудового розслідування, відтак сторона захисту має право ознайомлюватися та отримувати копії відомостей, що вносяться до ЄРДР.

Спеціальний суб'єкт кримінального провадження – адвокат, має право адвокатського запиту, тобто право отримати через слідчого або прокуратуру конкретні дані, які стосуються провадження, наприклад, дату продовження строків слідства у конкретному провадженні. Обов'язком адвоката є використання засобів захисту, передбачених КПК та іншими законами України, з метою забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого. Тобто, одним із напрямків роботи адвоката є збір даних про процесуальні порушення, у тому числі тих, які тягнуть за собою порушення конституційних прав підзахисного.

Такими порушеннями є, наприклад, здійснення, хоча із дотриманням всіх інших вимог, слідчих (розшукових) дій після спливу строку досудового розслідування, невчасне їх продовження, невнесення до Реєстру відомостей про дату складання повідомлення про підозру, дату і час її вручення, невідкриття стороною отриманих матеріалів у порядку ст. 290 КПК. Необхідно також підкреслити, що природа подібних порушень кримінально-процесуального закону не відрізняється від процесуальних порушень при збиранні і дослідженні доказів [15, с. 319 – 321].

Так, діючий КПК (ст. 278) передбачає вручення особі підозри в день його складення та негайне внесення в ЄРДР. Вказане законодавче об'єднання є позитивним кроком до звуження можливостей маніпулювання процесом розслідування з боку працівників правоохоронних органів, як то продовження строків «заднім числом», завершення слідства «авансом» тощо. Разом із тим, протягом 2014 року понад добу в Реєстр не внесено повідомень про підозру, з перенесенням даних на інший місяць, у 2648 випадках, та у 875 випадках підозру складено, але не пред'явлено до наступного місяця; з порушенням строків розслідування 2084 кримінальні провадження тощо [18].

Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» надання адвокату інформації та копій документів, отриманих під час розслідування, здійснюється в порядку, встановленому кримінальним процесуальним законом [3, с. 1]. У свою чергу, Кримінальний процесуальний закон (ст. 221) забезпечує сторону захисту безперечним доступом до матеріалів кримінального провадження [2, с. 8]. Згідно з Положенням «Про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань» до ЄРДР матеріали про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві

не вносяться [4, с. 3–4]. Щодо матеріалів, ознайомлення з якими може зашкодити досудовому розслідуванню, то це поняття не визначене законодавчо, та є більше оціочним. Проаналізувавши перелік відомостей, що вносяться до ЄРДР, вважаємо, що ознайомлення з ними не може зашкодити досудовому розслідуванню, адже: а) не містить відомостей про обсяг доказів, зібраних стороною обвинувачення, їх якість та зміст; б) не містить даних, що можуть розкрити план проведення досудового розслідування, тобто жодним чином не надає захиснику відомостей, що могли б використовуватись для протидії розслідуванню. Відтак, доступ адвоката до матеріалів кримінального провадження, в якому він здійснює захист особи, в частині відомостей, що вносяться в ЄРДР, є законодавчо не обмежений та, аналогічно доступу до паперових матеріалів провадження, повинен носити безальтернативний характер.

Єдиний реєстр досудових розслідувань є невід'ємною частиною кримінального процесу, про що свідчить початок досудового розслідування. Таким чином, суб'єкти кримінального провадження, згідно з доктринальними положеннями, закріпленими в ст. 22 КПК принципу рівності сторін провадження, повинні бути наділені правами та виконувати обов'язки, що відповідають їх процесуальному статусу, отже, слідчий, прокурор та адвокат, як спеціальні суб'єкти кримінального провадження, повинні мати однакові можливості доступу до Реєстру.

Захисник наділений низкою процесуальних прав, що обумовлює безперечність отримання відомостей з Реєстру. Відтак, необхідність посередника між Реєстром та адвокатом за наявності у останнього права на отримання інформації з ЄРДР викликає сумнів.

У даному випадку принцип змагальності потребує вдосконалення шляхом: а) внесення змін до Положення «Про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань», спрямованих на забезпечення нормативного регулювання залучення захисника до нової електронної системи; б) вдосконалення технічних можливостей Реєстру – введення додаткового поля для внесення даних адвоката, що здійснює захист у конкретному кримінальному провадженні, й автоматичного надання йому системою доступу до цього провадження (за аналогією зі слідчим, процесуальним керівником); в) надання адвокатам держателем Реєстру електронних цифрових ключів доступу до ЄРДР (далі – ЕЦК).

Реалізація залучення адвоката до конкретного кримінального провадження пропонується за таким алгоритмом: 1) особі

повідомлено про підозру – у провадженні з'являється суб'єкт права, якого необхідно захищати; 2) до слідчого, що здійснює досудове розслідування прибуває захисник (адвокат) та надає документи, що підтверджують його повноваження; 3) слідчий вносить до ЄРДР відомості про захисника; 4) система фіксує залучення захисника й автоматично надає йому доступ до конкретного провадження; 5) адвокат за допомогою ЕЦК здійснює вхід до ЄРДР та має доступ до проваджень, у яких він визначений як захисник, може формувати витяги.

Завдання з видачі адвокатам ЕЦК пропонується доручити відділам статистики, організації та ведення ЄРДР прокуратур регіонів, відповідно до адреси робочого місця адвоката, що, по-перше, не створить додаткового навантаження на центральний апарат, по-друге, буде досить зручним для самих захисників. Необхідно буде подати (в паперовій або електронній формі) пакет документів, що включаєм, як мінімум, власноруч написану заяву та підтвердженій Радою адвокатів України або радою адвокатів відповідного регіону витяг з Єдиного реєстру адвокатів України про дійсність свідоцтва на право заняття адвокатською діяльністю. Реалізація зазначеної процедури повинна проводитися за ініціативою адвоката, що дозволить не перевантажувати систему, адже доступ до Реєстру отримають виключно захисники, що за своєю професіональною кваліфікацією здійснюють захист клієнтів у рамках кримінального провадження.

Надання адвокатам ЕЦК створює такі позитивні наслідки: а) усунення необхідності оформлення та надсилення інформації з Реєстру у відповідь на адвокатські запити, відтак, зменшення навантаження на слідчого та прокурора, що підвищує якість проведення досудового розслідування; б) заощадження матеріальних ресурсів, необхідних для друку та пересилання відповідей на запити, що економить бюджетні кошти; в) створення для сторони захисту своєрідного інструменту контролю за дотриманням слідчим, прокурором кримінального процесуального законодавства та обліково-реєстраційної дисципліни ЄРДР, що, однозначно, сприятиме застосуванню до підозрюваного належної правової процедури.

Отже, для залучення захисника як суб'єкта електронного процесу доречно внести такі зміни до Положення «Про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань»:

1) пункт 1.10 Розділу I викласти в такій редакції: «Користувачами Реєстру (далі – Користувач) є: керівники прокуратур та орга-

нів досудового розслідування, прокурори, слідчі та інші уповноважені особи органів внутрішніх справ, безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, та Державного бюро розслідувань, які виконують функції з інформаційно-аналітичного забезпечення правоохоронних органів та ведення спеціальних обліків (оперативних, оперативно-облікових, дактилоскопічних тощо) відповідно до чинного законодавства, адвокати, які здійснюють захист у кримінальному провадженні»;

2) Розділ I доповнити підпунктом 1.11.1 такого змісту: «Відомості про адвокатів як користувачів заносяться до довідника організаційної структури Реєстру по державі загалом»;

3) Розділ I доповнити підпунктом 1.11.2 такого змісту: «Порядок передачі, обліку та використання даних про адвокатів визначається положенням, затвердженим наказом Генеральної прокуратури України та рішенням з'їзду адвокатів України»;

4) Розділ I доповнити підпунктом 4.4.1 такого змісту: «Адвокати як користувачі самостійно формують (отримують) витяг з Реєстру у межах наданого адміністратором доступу до інформації, внесеної у кримінальному провадженні, та посвідчуєть його своїм підписом».

Висновки. Таким чином, в умовах електронно-правового процесу, який, за сучасного прогресу електронних технологій, фактично є перехідною стадією від паперового провадження до виключно електронного, принцип змагальності сторін кримінального провадження набув нового змісту. Для його вдосконалення вбачається необхідність реформування кримінального (електронного) процесу шляхом залучення захисника до нової електронної системи – Єдиного реєстру досудових розслідувань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. – [Електронний ресурс]. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI; зі змін. і доповн. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
4. Положення «Про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань», погодж. з Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, Державною податковою службою України та

- затв. наказом Генерального прокурора України від 17 серп. 2012 р. № 69; зі змін. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/pd.html?_m=publications&_t=rec&id=110522.
5. Кримінально-процесуальний кодекс України 1960 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>.
6. Основы законодательства о судоустройстве принятые Верховным Советом СССР 13 ноября 1989 года. – [Електронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.libussr.ru/doc_ussr/usr_16015.htm.
7. Гаврилов С.Н. Адвокат в уголовном процессе / С.Н. Гаврилов. – М., 1996. – 109 с.
8. Законодательство Петра I / [В.М. Клеандрова, Б.В. Колобов, Г.А. Кутынина, Т.Е. Новицкая и др.] // Отв. ред.: Т.Е. Новицкая, А.А. Преображенский. – М. : Юрид. лит., 1997. – 880 с.
9. Коротких М.Г. Самодержавие и судебная реформа 1864 года в России / М.Г. Коротких – Воронеж : Изд во ВГУ, 1989. – 186 с.
10. Ленин И.В. Письмо Е.Д. Стасовой и товарищам в московской тюрьме / И.В. Ленин. Полное собрание сочинений, том 9. – [Електронный ресурс]. – Режим доступа : <http://leninism.su/works/47-tom-9/3223-pismo-e-d-stasovoy-i-tovarishham-v-moskovskoj-tyurme.html>.
11. Маркуш М.А. Принцип змагальності в кримінальному процесі України : моногр. / М.А. Маркуш. – Х. : СПД ФО Н.М. Вапнярчук, 2007. – 208 с.
12. Мичко М.І. Проблеми функцій і організаційного устрою прокуратури України: дис. докт. юрид. наук : спеціальність 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура. – Харків : Національна юридична академія імені Ярослава Мудрого, 2001. – 376 с.
13. Петров И.В. Государство и право в Древней Руси / И.В. Петров – Спб. : Из-во В.А. Михайлова, 2003. – 416 с.
14. Петрухин И.Л. Оправдательный приговор и право на реабилитацию : монография / И.Л. Петрухин. – Москва : Изд. «Проспект», 2009. – 140 с.
15. Стоянов М.М. Порушення процесуальної форми та визнання відомостей недопустимими у кримінальному провадженні / М.М. Стоянов // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – №3–2. – С. 319–321.
16. Толочко О.М. Реалізація принципу змагальності під час досудового розслідування / О.М. Толочко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2014. – № 2 (35) 2014. – С. 59–65.
17. Чубатий М.Д. До історії адвокатури на Україні // Ювілейний альманах Союзу українських адвокатів у Львові. – Львів : СУА, 1934. – С. 30–37.
18. Статистичні дані, отримані за допомогою інформаційно-аналітичної системи обробки заздалегідь генерованих баз Єдиного реєстру досудових розслідувань за допомогою готових наборів функцій EXCEL (реєстрація авторського права на твір № 57773 від 23.12.2014, виданого Державною службою інтелектуальної власності України Р.О. Аузіну та А.В. Столітньому).